

Een programma voor gelijke kansen bij de overstap van primair naar voortgezet onderwijs

De Grote Oversteek

Noor Waardijk

‘De Grote Oversteek’ is een jaarprogramma dat zich richt op het versterken van de meta-cognitieve vaardigheden en de omgevingsfactoren voor de groep kinderen waarbij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs een risicovolle oversteeek is. In gezinnen waar armoede en een maatschappelijke, educatieve en sociale achterstand een grote rol spelen, is de overstap naar het voortgezet onderwijs niet alleen een spannende stap, maar ook een risicovolle stap. Dat heeft te maken met het aantal kinderen uit deze groep dat uitvalt, afglijdt in schoolniveau en/of geen startkwalificatie behaalt.

Voor alle kinderen geldt dat motivatie, talent, maatschappelijke kansen en stimulerende ouders cruciaal zijn voor een succesvolle schoolloopbaan. De belangrijkste hulpbronnen van kinderen zijn hun ouders, gezin en familie, hun leerkracht en hun vrienden. Met een uitgebreid programma voor kinderen, workshops voor ouders en kinderen en startcoaching thuis, worden kinderen en ouders tijdens ‘De Grote Oversteek’ versterkt op het gebied van hun personal resources en social resources

(Terwel, Rodrigues en Koot, 2011). Ouders worden ondersteund in hun bemoedigend ouderschap en onderwijsondersteunende gedrag.

AANSLUITEN BIJ DE DOELGROEP

Gedurende 40 weken (16 keer voor, 4 x tijdens en 16 keer na de zomervakantie) krijgen leerlingen wekelijks een 2 uur durend programma aangeboden. Dit programma vindt plaats in kleine groepen van 4a 5 leerlingen. Het programma wordt in school en

Armoede en achterstand

Ieder kind en ieder gezin heeft zijn eigen verhaal, zijn eigen karakteristieken. De aanpak van armoede en achterstand is daarmee net zo divers als de problematiek zelf. Onderwijs is een belangrijke route naar een positieve toekomst, maar voor kinderen uit deze groep is een succesvolle schoolloopbaan geen vanzelfsprekendheid.

Opvallend is dat herkomst en het opleidingsniveau van ouders een voorspeller blijkt te zijn voor het schooladvies en later ook een belangrijke rol speelt voor het wel of niet krijgen van een baan. Uit het onderzoek naar de Staat van het Onderwijs 2016, blijkt dat het opleidingsniveau van ouders steeds bepalender is voor de onderwijskansen van een leerling, ook bij het basisschooladvies, *‘... niet alle leerlingen en studenten krijgen de kans het onderwijs te volgen dat past bij hun niveau. Er waren altijd al verschillen, maar de verschillen worden de laatste jaren groter..... bij gelijke intelligentie wordt het voor je schoolkeuze en schoolloopbaan steeds bepalender uit welk gezin je komt.....’*. De Kamerbrief over het actieplan voor Gelijke kansen in het onderwijs noemt eveneens *de overgangen in het onderwijs* als een van de oorzaken en katalysatoren voor ongelijke kansen in het onderwijs. Het ministerie van OCW ziet een inzet op soepele overgangen dan ook als een van de effectieve interventies op dit gebied¹.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/10/31/kamerbrief-over-actieplan-gelijke-kansen-in-het-onderwijs>

Gesprekskaart kinderen

gedeeltelijk tijdens schooltijd uitgevoerd door de Weekend Academie. Het uitvoerende team bestaat uit de begeleidend pedagoog met een groep (derdejaars HBO) startcoaches. Samen begeleiden deze studenten de leerlingen en ouders. De derdejaars studenten zijn mentor van de leerlingen, organiseren samen met de scholen de Grote Oversteek bijeenkomsten en coachen de gezinnen thuis. De startcoaches die de Weekend Academie inzet, zijn studenten uit het derde studiejaar van de opleidingen Pedagogiek, Pedagogische Wetenschappen, Maatschappelijk werk en Dienstverlening, Toegepaste Psychologie en Sociaal Pedagogische hulpverlening.

Uit onderzoek naar opvoedinterventies is gebleken dat begeleiding die zoveel mogelijk aansluit op de doelgroep meer effect zou kunnen hebben. *‘...Programma’s waarbij jonge gezinnen thuis worden begeleid lijken effect te kunnen hebben, waarbij de mensen die deze gezinnen bezoeken zoveel mogelijk aansluiting moeten hebben met de doelgroep, en niet per se een professionele (medische) achtergrond hoeven te hebben. Interventies bij jonge ouders moeten vooral ook gericht zijn op het aanleren van vaardigheden...’ (Beenackers e.a., 2015).*

PROGRAMMA VOOR LEERLINGEN

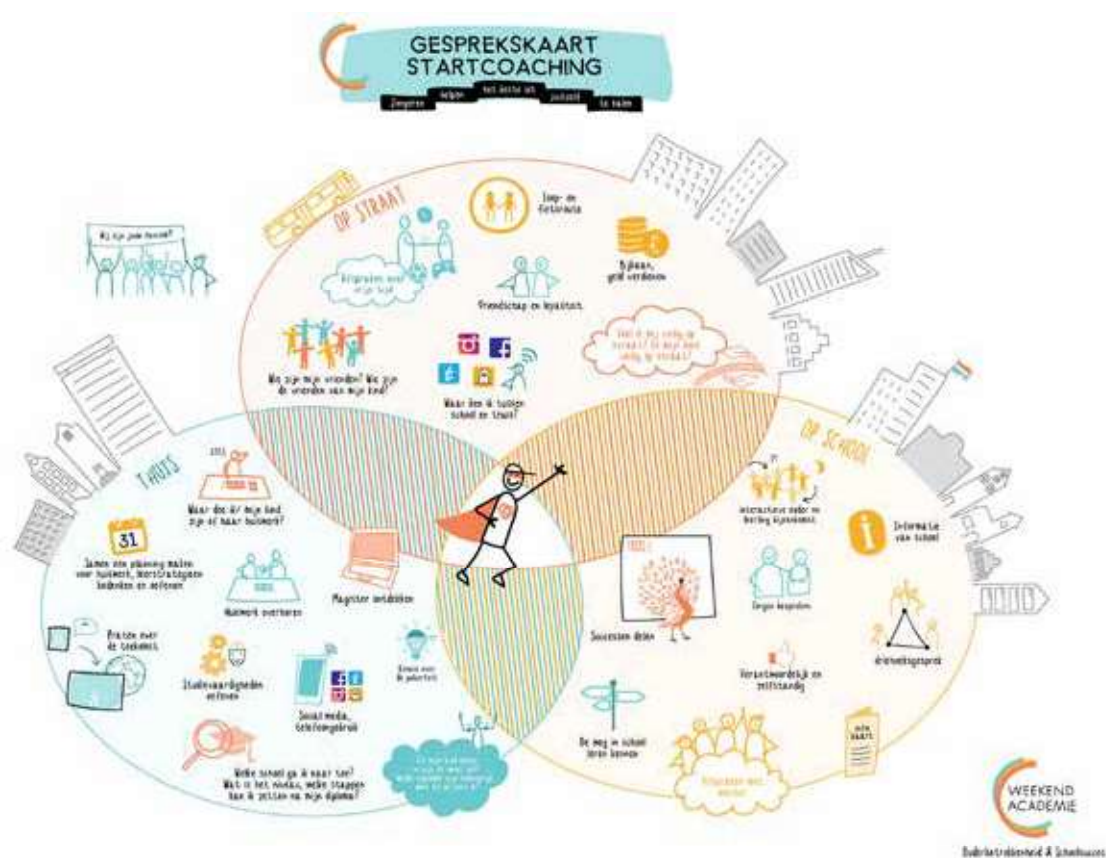
Leerlingen krijgen perspectief op wat hen te wachten staat op de middelbare school, zowel in praktische zin, rondom huiswerk en leren, als in meer abstracte zin. Denk hierbij bijvoorbeeld aan welke overwegingen bepalend zijn voor de schoolkeuze en profielkeuze, maar ook welke talenten zij kunnen inzetten of ontwikkelen in hun volgende levensfase.

Kinderen worden in groepsverband op school en tijdens uitstapjes, die ze samen met de coach maken, gecoacht bij hun persoonlijke, individuele vragen. Dat kan gaan over huiswerk, maar ook over sociale onderwerpen, social media, vriendschap en de toekomst. De coach neemt niet de rol van de ouders over, maar versterkt de verbinding tussen ouder en kind.

De gesprekskaart is leidend binnen de methodiek van De Grote Oversteek. Kinderen bepalen samen met hun startcoach welke ontwikkelpunten van belang zijn en hieruit wordt het programma samengesteld.

Zie afbeelding gesprekskaart kinderen

1. Welke school past bij mij? Een schoolkeuze maken.
2. Talenten, interesses en kwaliteiten ontdekken.

Gesprekskaart ouders

3. Sociale vaardigheden oefenen, weerbaarheid, contact maken, gedragsnormen en omgang met docenten.
4. Praten met je ouders, praten met docenten; gespreksvaardigheden.
5. Vaardigheden trainen: planmatig werken.
6. Vaardigheden trainen: onderzoeken.
7. Vaardigheden trainen: presentatie voorbereiden.
8. Persoonsontwikkeling: studiehouding, hoe maak je keuzes, omgaan met conflicten, loyaliteit.
9. Leren reflecteren: op de verschillende omgevingen waarin je leeft, het (belang van) een goed contact met ouders en docenten, autonome beslissingen nemen.
10. Beroepen onderzoeken/ leerroute puzzel maken/ droomberoep moodboard.
11. Focus op vakken: welke vakken vind je makkelijk/ moeilijk en waarom? Welke coping strategieën kan je inzetten om deze vakken beter te kunnen?

POSITIEVE OPVOEDSTRATEGIE

De coaching aan huis heeft als doel de betrokkenheid van ouders bij (de schoolloopbaan van) hun kinderen te vergroten en ouders en leerlingen voor te bereiden op de stap naar de middelbare school, 'De Grote

Armoede en achterstand hebben geen eenduidige verschijningsvorm.

Oversteek' zet in algemene zin in op het stimuleren van een positieve opvoedstrategie, het functioneren als rolmodel voor je kinderen, verbinding houden met je kind in de pubertijd en het intensief tonen van belangstelling voor je kind.

Bij de voorbereiding op de overstap naar de middelbare school gaan we aan de slag met vragen over processen rondom onderwijs (Hoe werkt het schooladvies?, Wat kan ik doen als ik het niet eens ben met het schooladvies?, Hoe werkt de selectieprocedure voor het voortgezet onderwijs?). We oefenen vaardigheden die leerlingen en ouders samen nodig hebben. Zoals samen de open dagen van middelbare scholen bezoeken en evalueren, samen een huiswerkplanning maken en uitvoeren, samen werken aan een schoolopdracht, helpen met oefenen en overhoren.

Bij het persoonlijke kennismakingsgesprek wordt er, *nadrukkelijk samen met ouders en leerlingen*, in beeld gebracht welke ondersteuning zij zelf ervaren als het meest noodzakelijk. De gesprekskaart Ouderbetrok-

Bij gelijke intelligentie wordt
het voor je schoolkeuze
en schoolloopbaan
steeds bepalender uit
welk gezin je komt.

kenheid en Schoolsucces (onderdeel van de methodiek) biedt hierbij houvast. Doel is ouders te stimuleren om het beste uit henzelf en hun kinderen te halen. Er wordt niet vanuit een probleemstelling, maar vanuit een empowerment strategie gewerkt.

Zie Afbeelding gesprekskaart ouders op pagina 16
Per gezin wordt er een plan op maat gemaakt, waarbij ouders zelf kunnen aangeven aan welke ondersteuning en in welke vorm zij behoefte hebben. De leerling is in ieder geval bij het intakegesprek en het eindgesprek aanwezig. Bij voorkeur zijn er meerdere sessies waarbij zowel ouders als leerling betrokken zijn.

Om de verbinding tussen ouders en kinderen te vergroten, kunnen zij ook gezinsopdrachten krijgen, waar zij samen mee aan het werk kunnen gaan. Een voorbeeld hiervan kan zijn om samen een weekplanning te maken, waardoor het gezin in gesprek gaat

over het belang van balans tussen werk en rust, het invullen van vrije tijd en de afspraken tussen gezinsleden.

BIJEENKOMSTEN

Gedurende de looptijd van het programma zijn er 6 Grote-Oversteekbijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomst gaan ouders en leerlingen in groepjes samen aan de slag.

Voor de zomervakantie ligt de focus van deze bijeenkomsten op het samen toelevan naar de overstap van po naar vo. Via speelse werkvormen leren ouders en kinderen elkaar beter kennen en leren ouders en leerlingen hoe zij onderwijsondersteunende gesprekken met elkaar voeren. Er worden er gastlessen gegeven; een docent aardrijkskunde of Engels geeft een proefles, of een leerling uit 3 of 4 VMBO/HAVO/VWO geeft 10 supertips over de start op het VO.

Na de zomervakantie ligt de nadruk van deze bijeenkomsten op het creëren van een netwerk voor ouders en leerlingen, het leren kennen van de nieuwe school en de mentor en het voeren van gesprekken over de nieuwe fase waarin hun kinderen zijn beland.

TWAALF BASISSCHOLEN

De Grote Oversteek wordt op dit moment uitgevoerd op 12 basisscholen in Amsterdam, in samenwerking met 15 scholen voor voortgezet onderwijs. In totaal doen er 121 kinderen en hun ouders mee. De Grote Oversteek' wordt deels gefinancierd vanuit de doorstroomregeling po-vo en deels door Stichting Kinderpostzegels.

**DRS. NOOR WAARDIJK IS PROJECTLEIDER
EN PEDAGOOG BIJ DE WEEKEND
ACADEMIE IN AMSTERDAM. WWW.
WEEKENDACADEMIE.NL. CONTACT
MET NOOR VIA NOOR@WEEKEND-
ACADEMIE.NL OF 0628880482**

BRONNEN & VERDER LEZEN:

- Beenackers, M. A., Nusselder, W.J., Oude Groeniger, J., Van Lenthe, F. (2015) Het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Een systematisch overzicht van kansrijke en effectieve interventies. Rotterdam: Erasmus MC
- Terwel, J., Rodrigues, G., van de Koot, D. (2011). Tussen Afkomst en Toekomst, case studies naar de loopbanen van leerlingen van 10-21 jaar. Antwerpen/Apeldoorn: Garant